

ВЕСЕЛИН ХАНЧЕВ

Иван Попиванов

Винаги е интересно да се проследи творческото развитие на един талантлив поет, да се видят неговите упорити търсения, ония трудно уловими, едва забележими зигзаги в пътя му, постепенното му израстване, промените, които стават с него. И толкова е поучително това проследяване. То може да ни предпази от погрешни и прибързани увлечения при преценяване на творците, особено на младите. Страшно индивидуално, неравномерно във външните си изяви е всяко истинско развитие на таланта. И все пак винаги има една обща основа. Животът и дейността на творческата личност са едни и същи и едновременно — винаги различни, нови, неповторими. В оригиналното, вдъхновено творчество като в звездно небе смайва разнообразието на близките и далечни, ярки и по-бледи звезди, на преливащите се съчетания от багри и контрасти. Във всяко от отделните частици има импулси, крият се отделни светове, пътища към безкрайното. Няма начало и няма край — а в същото време сякаш всяка една от звездите е и начало и край. . .

Когато се възхищаваме от творчеството на един интересен поет, ние може да останем изненадани от началото на неговите търсения. Често първите творчески подтици представят твореца в особена светлина. Често по-нататък той е съвсем различен, поне външно така се изявява. Защото в сърцевината винаги има нещо, което свързва разнообразните прояви, дава строго очертана завършеност, прави дори полюсните явления приемливо обединени в неповторимо и здраво единство, в цялост. В поезията винаги наблюдаваме дълбока индивидуална осмисленост, винаги има нещо закономерно, правдиво, логично.

В творческия път на Веселин Ханчев срещахме факти, които ни изненадват. Те обаче не ни смущават, не ни оставят безмълвни, безпомощни, безчувствени. Нашето време направи поетите ни по-ясни и по-лесно обясними — това е и предимство, и недостатък. За добрите поети е предимство, за посредствените обаче е елементарност, духовна бедност, дори и безличие. Веселин Ханчев е от тези творци, при които яснотата е свързана със сила, с дълбочина и красота. Неговата поезия е с лице към живия живот, тя цяла дъхти на живот, и красота. Неговата поезия е с прелестта на новото, на светлото, на великото от нашата съвременна действителност.

Не съм привърженик на непременното, задължително за всеки поет просто писане. Поезията е сфера, където най-много са нужни разнообразни почерци, виждания, форми. Но когато срещнем простотата, която не се изразжда в опростителство, в интелектуална нищета и скованост, ние сме благодарни на писателя за умението му да ни разкрие частици от красотата и светлината по един външно сякаш обикновен начин — безизкусно и скромно, със сдър-

жаност и вътрешна енергия. В поезията на Ханчев има преливания, има кри-вуличения и налущкване на различни похвати, но същината е една — просто, непреднамерено общуване с хората; речта на поета винаги е изчистена от красноречиви съчетания, няма в нея фойерверк от нажитни слова, на мислите е просторно, нищо не ги засенчва, нищо не узурпира ролята им, въздействието им.

Това е преди всичко особеност на таланта му, на натиурела му, на индивидуалното авторско възприемане и предаване, на специфичната за него творческа нагласа. Но значение има и жизненият досег на писателя, както и влиянието на обществената и творческа среда, на преобладаващите положителни литературни вкусове, които му въздействуват при неговото оформяне като поет. Необходима е, разбира се, и продължителна упорита индивидуална творческа работа. До оригиналност в поетическите си прояви авторът не се домогва лесно, а след значителни усилия, след ред несполуки.

Преди всичко у него има „предтворчески период“ — първата му стихосбирка. Слабостите ѝ лесно могат да бъдат оправдани с незрелостта на годините. Първата книга на В. Ханчев „Испания на кръст“ излиза през 1937 г., когато авторът е съвсем млад — 18-годишен е. Ако поетът не беше избързал тогава, ако не беше проявил присъщото на всички млади нетърпение да се изяви по-скоро, ние навярно не бихме се занимавали с ранните му незрели стихове, тъй като на публикациите в периодичните издания не се обръща такова внимание. Всяка книга има в известна степен представителен характер. Пък и дори слаба да е, все пак тя е интересна като документ за творческите предпочитания на автора, като жалон по неговия път, който очертава момент от развитието му. „Испания на кръст“ общо е несполучлива дилетантска проява, но в нея има вече проблясъци, които насочват, обещават, има неща, които обнадеждават. В най-добрите стихотворения се чувства, че кълни зърното на един талант, който по-късно ще даде плод.

Трябва да си представим тревожната и напрегната атмосфера по време на събитията в Испания през 30-те години, за да си обясним облика на тази книга. Поетът от ранна възраст носи в душата си хуманизъм, живо се откликва на човешките болки и копнежи, не се затваря в тесния кръг на семейните или личните вълнения. Той живее с патоса на събитията, които на времето разтърсва света, възбудиха съвестта на човечеството, възпламениха любов и омраза у прогресивните хора от цял свят. А за един толкова млад поет това не е малко. Постигане има и в друго отношение — не е лесно да се напише цяла стихосбирка на една тематична основа. В книгата вече се забелязва сравнителна лекота на стиха, сполучливо боравене с него, умение да се изграждат образи, да се оформя езикът в цялостни съчетания. Но не бива и да се заблуждаваме, в повечето случаи личи външно версификаторство, много от образите са неоригинално подобрани. Искрено чувство се забелязва само в отделни стихове — например в някои откъси от лиричните творби „Майко моя“, „Мадрид“, „Плачът на земята“.

Разбира се, не може да се допусне, че светогледът на неукрепналия младеж, прекарал дълги години над ученическия чин, ще бъде напълно завършен и определен. От стихотворенията му не винаги е ясно неговото отношение към борбите в Испания. В програмното предисловие поетът пише, че книгата не взема „ничия страна“. Според него тя просто е човечна книга. Човечността се изразява предимно в съчувствие — не в борческо съучастие. Несъмнено обаче като цяло позицията на поета е ярко прогресивна, въпреки привидните му декларации в предисловието. Книгата му е граждански акт, заслужаващ адмирация, поставил вълнуващи идеи в тревожен и мъчителен момент. Може би все пак са оказали тягостно въздействие сковващите за творческата дейност условия на цензурата и фашистката диктатура. А освен това

навярно поетът е имал хубавото намерение да се предпази от преднамерена тенденциозност, искал е да не превръща стиховете си в публицистични комуникета, в регистратори на злобата на деня. Оттам и тези абстрактни образи на „зла орис“, на „божия син“, на „Спасителят благ“ и пр.

Нелеко и неизведнѣж поетът се освобождава от този предтворчески период. Постепенно у него започва да се чувства оригиналността. Същевременно в поезията му изпъкват и елементи, които я сближават с творчеството на други млади поети по това време. В първите години на Втората световна война Александър Вутимски, Валери Петров, Божидар Божилов, Александър Геров, Богомил Райнов и Радой Ралин в една или друга степен са изявили поетичните си възможности. В техните стихове през този период оригиналното, неоправданото често е странно съчетано с присилено драстичното, преднамереното, дори позьорското. В пътя им се забелязват люшкания — като рожби на преходна епоха, изпълнена с остри противоречия и сблъсъци. В основата на поезията им има нещо идейно ново и положително, ала прогресивните тенденции често се изразяват с неясни образи и неочаквани настроения, в които има меланхолия и униние. Интелигентският бунт бързо преминава в миньорна примиреност.

Естетически повечето от тези млади творци са свързани с поезията на Атанас Далчев. Той е първоучителят, апологетът на „предметната“ лирика. От него те се учат — стремят се да въведат в стиховете си делничния език, с особена сила, с внезапни подчертавания, със странни проблисъци, а дори в някои случаи — с имагинистична експресивност. Тук литературните вкусове, временните явления са в своеобразна смесица с индивидуалните подтици, с оригиналността на инвенцията. Но също така засилва се и бунтът, протестът, социалните виждания. Прозвучават нови нотки, в които има по-тясна връзка с политическия живот, има и мотиви от борбите на работническата класа, живо отношение към проблемите на деня в острия социален конфликт. Тези поети продължиха да вървят, да се развиват, а не останаха между двете световни войни. С изключение, разбира се, на Вутимски, който има по-особена жизнена и творческа съдба.

През годините на войната някои от тези млади творци живеят предимно в света на книгите. Дори и протестът им има ограничено значение, не е свързан дълбоко с живота. Често липсва у тях онази неповторима жизненост, която прави от стихотворенията факт с обществено значение, а от творческата съдба — човешка съдба, която превръща литературните произведения в оръжия на живота. В известен смисъл тези млади хора все още опитват перото си. И не само него, но и своите позиции, почвата под краката си, въздуха, който дишат, обществената атмосфера.

За тях често различните теми са повече повод, литературен „мотив“, създаващ възможност за интересно стихотворение, за оригинално намерен образ, за фразантно вмъкната поанта. Всеки от тези поети е по своему интересен и талантлив, не се претопява в общия казан на епигонството, а запазва личното, доразвива го по-нататък. Такова лично има и у Ханчев. През тези години обаче то не особено изпква. От една страна, тогава постиженията му не са особено интересни. От друга страна, той не се подава така определено на модните увлечения, у него маниерността не е ясно изявена. Авторът навярно е чувствувал, че има нещо лековато и бързо преходно в предизвикателното кокетничене с образи — характерно за много млади поети тогава, в това драстично откриване на нови светове, неоткрити до днес от човечеството. . . Той не обича да позира, дори крие себе си, съзнателно съдържа чувствата си. Най-добрите му стихотворения от този период са написани просто. В първите му творби, които показват монолитност и съдържателност, тя граничи със сухостта и без-

силието дотолкова, че ние не знаем какво по-нататък може да се очаква от автора. От следващите му стъпки обаче се вижда ясно, че той се стреми да изпълнява тези строги и сурови рамки, този опростен рисунък като противоядие срещу маниерността, срещу шлагерните вкусове, срещу епигонските наслоения. Постепенно в стиховете на Ханчев започва да се налага и една особена вълнуваща задушевност, един топъл лиричен тон, който ни кара да вярваме на поета, приковава вниманието ни към простите му слова, съчетани в интересни мисли и обобщения; те разкриват свежо, непреднамерено интелектуалния му поглед, културата му, фиността на неговата душевност, тънкостта на наблюденията му. И там, където са сполуките — мислите са напоени с чувство. Погледът на поета е отпавен към външното, обективното, то е в центъра на неговото внимание. Ние не чувстваваме определено личността на поета, тя не ни се натрапва като нещо само по себе си интересно. Ханчев е убедителен, когато съумява да слее експресивността на образа с простотата на чувството и на смисъла. Лириката му още от този период е изпълнена с богато предметно съдържание. В нея преобладава и се налага обективното. Нещо странно за поезията: авторът като че ли крие себе си. Той остава на заден план. Това е дори когато говори за себе си. Той сякаш се разтваря в действителността, във фактите. Обективността изпъква на пръв план и при разкриване най-интимния свят на поета — и него схващаме като пряко обусловен от външното. Защо пък да не е така? Има различни творчески способности. Художникът сам намира подхода си във връзка с особеността на своя талант и на натюрела си. Ние се интересуваме от едно — има ли лиризм или не; има ли образи, има ли настроения, които да ни въздействуват. В най-добрите прояви на поета още от ранните години на творческата му дейност се забелязват елементите, кълновете на жива емоционалност, която по-нататък все повече и повече се развива.

Поетът насочва поглед навън, чувствуват се съзнателните му усилия да се свърже със света на хората, да заживее с техните мисли и вълнения, с ежедневните им грижи. Не се затваря в себе си, не се ограничава в рамките на самотността, не го вълнуват само личните му трепети, стремежи, мечти. В стиховете му от това време се забелязва и социално съчувствие, в което нерядко прозвучават нотки на сантименталност, но има и по-дълбоки размисли за живота на човека в съвременното общество. Чувствува се задушната обществена атмосфера през времето, когато са писани стиховете; сякаш нещо тежи над поета.

Когато четем „Приказка за старите неща“ и „Морга“, чувстваме болката на лирическия герой, породена от жестоката действителност. Картините, които се рисуват, ни са познати. Подобни образи сме срещали и у други поети. Изразните средства също така не са особено богати. В някои похвати пряко се забелязва влияние. Но има и нещо хубаво. Характерно за Ханчев е, че лиричното обобщение, художественият факт той често се стреми да постигне като изхожда от отделна случка, без да я превръща в „поучителна история“. Така е и в тези примери. Има една цялостна атмосфера, насоченост, специфично мисловно емоционално съдържание. Съчувствието към света на бедните на места прераства в протест срещу резките противоречия на съществуващия строй, срещу неговия антихуманизъм, срещу безразличието към трагичната участ на малкия човек. Всичко това се дава с пределна съдържаност на тона, в повечето случаи — с привидна незаинтересованост, която навремени се нарушава от лиричните възкликвания на поета, изпълнени с болка и любов към бедните.

През първите години на войната в стиховете на поетите има много тревожни въпроси, в тях горят мисли за съдоносното време, за пътя на поколенията, за бъдещето. Правят се преценки, изводи, насочвания. Подобни тенденции има и в литературата, която предхожда Втората световна война. Най-пълноценен израз на тези възрения се дава в поезията на Никола Вапцаров,

особено в дълбоко драматичната му творба. „История“ — истинска малка поема за трагизма и героиката, за съвременното и вечното, за великото и дребното. Сходни по тематична насоченост, по проблематика творби има и Ханчев, макар че в тях няма такова неповторимо обобщение. Съвременността с разяждащите си противоречия не води поета до песимизъм и униние, до безпочвено разочарование от човешката природа. Той вижда и хубавото в тази епоха — „бурна и прекрасна“, както я нарича малко шаблонно. То е в героичните прояви, в трудния път между живота и смъртта. Нещо повече: в борбата поетът е готов да загине — той не би съжалявал, ако не дочака „утрината ранна на уталожената мъст“. Без определено да е декларирано, безспорно тук се изразява готовност за жертва в името на идеалите, в името на новото; и този мотив е категорично утвърждаване на борбата, на настъпателната изява срещу силите на мрака. Лирически герои в лириката на Ханчев — това са младежи, покръстени с барут от войната, още при първите си дни на живот. След това — бесилки и глад, очите на майките в черно облечени, тук е и вечното „няма“, за което сме чели и у други поети от това поколение. С мажорна сила звучи обобщението и ние чувстваваме, че и въпрос не може да става за позиране, че всичко е изживяно дълбоко:

Пораснахме ние през нашето мащенско време
не с приказни феи, не с песни и златни лъчи,
едва се родихме, и станахме вече големи,
едва заживяхме и хляба ни стана горчив. . .
(„Към моите връстници“)

Най-определено новото световъзрение на поета, неговите творчески и идейни концепции са оформени в стихотворението „На един разстрелян“, писано в мрачните дни на 1943 г. То показва ясно, че поетът не е изгубил вярата си, има ясна перспектива, знае, че „нашият час“, е много близък. В стихотворението също се описва случай, но той дава представа за много неща. Средствата на поета и тук са прости и ясни, тонът му — бодър, пропит с вътрешно напрежение. Тук вече не само има съчувствие към смъртта на героя-комунист, а определено се застава на негова страна. Думите на поета са обикновени, обикновен е използваният символ — „на изток зората се пръска“. Но в контекста тези форми добре се свързват и като цяло стихотворението има определен облик. В другата творба — „Балада за белия кораб“ мечтите на малкото дете по голямата хубава страна, за която шепнешком споменават неговите близки, насочват към надеждите на народа ни в годините на фашистката тирания. Това стихотворение, което е пораздължено ненужно, също е едно от свидетелствата за укрепналото светоусещане на поета.

*

Първите свободни години след продължителната тягостна война бяха истинска родена дата за творчеството на много поети. Светлината на новото им даде възможност да разтворят душите си, да се освободят от старите наслоения, да почувствуват живителния дъх на живота, да излязат на площадите, да възпяват свободата, да затръбят високо и силно. Преобразованието в страната ни въздействуваша и на поета Веселин Ханчев. Той е един от поетите, които най-бързо и определено в дните на свободата ликвидираха с последните остатъци от херметизма. Неговият глас тогава не винаги бе пълнозвучен и чисто обогрен; често в него се долавят пресилени нотки, често той сякаш пресипва и издава неверни звукове. Но такова беше времето — поетите нямаха винаги възможност да мислят за мелодията на звука, за чистотата на тона. Нужно бе тръбене, призоваване, въодушевяване!

Колко романтика в първите пориви на строителството, в героичните дни и нощи на Отечествената война! Незабравими години! Те остават запечатани като в летопис в най-добрите стихове на Ханчев. Ние днес ги четем и пре- прочитаме със същото упоение, с което сме ги чели някога. Те ни припомнят за младостта на новия живот в страната ни.

За тази младост В. Ханчев воюва, защитава я, привежда аргументи, спори. В декларативен, но облъхнат с чувство тон, в стихотворението „Младост“ поетът говори разпалено, дава примери, с няколко думи очертава образи и ситуации. Той преценява, съпоставя и утвърждава новото. Мнозина поети в първите години след Девети септември пишеха подобни стихове. С тях не само изясня- ваха на другите, на читателите, но си и самоизясниха проблемите. Това се отнася особено за поетите, които все още бяха привличани от „вехтите неща“, свързани с първите блянове на живота и поезията. Твърде сложен бе процесът на изживяване старото, на измъкване от тази ограниченост, която същите поети така разпалено отричаха в стиховете си. У Веселин Ханчев мъчително раздвояване не се чувствава, обаче има известни остатъци, известни елементи, които наемкват за частична вътрешна противоречивост. В стихотворението „Младост“ отхвърлянето на старото е съвсем определено. Поетът не цени младостта на албумите и изсъхналите цветя в хербариите, пакетчетата със старите пликове, ограничеността на еснафското живуване „сред музей, пълен с вехти неща“. Всъщност това е мумия на младостта, това лъхти на смърт. То не може да бъде идеал. Поетът с цялото си съзнание утвърждава новото: възхищава се от геройския подвиг на Зоя и Лилияна, от светлия труд в родината, преобразена и подмладена. Тази младост не заспива в прашните спомени, тя не може да умре, тя стои над тленното и обикновеното:

Погледнете я — с опнати жили
как строи, прекроява, дълбай!
Ти живот, напразно се силиш
да я спреш! Път, път ѝ дай!

За творците на епохата, за носителите на тази вечна младост, която при- жда отвред и изпълня живота в страната ни, няма смърт — има безсмъртие, както провъзгласява поетът в друго стихотворение („Безсмъртие“). Трябва мислено да се върнем в първите години на свободата, да разгърнем вестниците и списанията оттогава, за да проникнем в тона и истинския смисъл на тези творци и за да си обясним същността им. За нас сега е шаблон да се говори „атакува стремително“, „великия бой на труда“, „победихме и самата смърт“; чужд ни е вече напереният реторизъм, който се забелязва в някои от стихо- творенията. В онази епоха обаче не бяха така изтъркани тези слова, те бяха изпълнени с по-друг подтекст, непривично ги повтаряха устните и тяхната музика упояваше, вливаше трепет. А и такива бяха естетическите изисквания на времето — нали поетът бе дължен да се слее с езика на масите, на колектива, на трудовите хора, нали в ушите му постоянно гърмяха речите на ораторите от почти всекидневните възторжени митинги. . .

Навремето тези стихове се ценяха, защото това, което сега виждаме, че липсва в тях, тогава е било в душите на читателите. . . То е било и вдушата на поета, но не е преминало напълно в стиховете му. В тях все още преобла- дава външното. Днес не бива да гледаме със снизходителна усмивка на тези поетически прояви — в тях безспорно се съдържа нещо хубаво, силно, непов- торимо, в тях добре е доловен полътът на новото в обществото ни, в основите им има младежки пориви.

Във всяко творческо развитие идва момент, когато младият поет става зрял поет. Дотук творческата дейност на Веселин Ханчев е все още „напипване“,

трясене, ориентиране. Все още е подготовка за това хубаво и голямо, което трябва да дойде, но не е дошло.

Физиономията на поета не е ярко и недвусмислено очертана, забелязват се елементи и насоки, които изненадват. Все още не е ясно дали поетът ще стане поет или ще подхване друга творческа дейност. Веселин Ханчев не е от тези таланти, които се проявяват изведнъж — силно, бурно. Качествата на натюрела му говорят за тихи, съдържани, външно спокойни, неправещи изведнъж впечатление лирически пориви. За подобен натюрел е нужна голяма, важна, разтърсваща първопричина, значителен подтик, ярки въздействувания, които да докоснат сърцевината на таланта, неговата чувствителност и импулсивност. Така е и с други поети — например с Веселин Андреев, и неговият талант на лирик се разви през период на напрегнати обществени съткновения, а след това заглъхна напълно. С Веселин Ханчев не стана така, но ясно е, че вълнуващата драматичност на Отечествената война беше оная първа основа, върху която истински разцъфтя дарбата му. Тогава за пръв път той ни се представи като оригинален и интересен творец, със специфична инвенция, със специфична изява, със свой богат поетичен свят.

Стихотворенията на В. Ханчев за Отечествената война още на времето бяха посрещнати подчертано положително, но тази преценка не бива да се обяснява с конюнктурни причини. На същите теми се писаха много стихове, а малко имаха трайно значение, малко от тях обгаряха душите с искрен патос. Веселин Ханчев създаде такива стихотворения. Той говори с ярки слова. Поетът се домогва до истински съдържателна художествена простота, съчетана с лаконичност на външните форми. Най-хубавите му творби от този период са къси и синтезирано изградени, сякаш сами родени в боевете, където е неуместно всяко многословие, всичко предвзето и изкуствено нагласено. В тези на вид обикновени, но майсторски обединени слова има нещо от тревогата и мълчаливия патос на онази велика епоха. Те са обгорени от барут. Сурови, мъжествени се. Сурови са и формите, очертанията, изразите. Няма нищо фалшиво, нищо престорено — всичко тежи на мястото си като куршум.

Днес, когато спокойно разглеждаме тези творби, ние ще констатираме, че може би някъде се прекалява с постоянното упорито избягване на каквито и да е по-особени образни словесни съчетания; употребени са само най-обикновени епитети, сравнения, метафори. Тук навярно има влияние от догматичните и примитивни изисквания, които се предявяваха тогава към реалистичните творби. И все пак важен е резултатът. В тоя случай така подхожда добре — за войната не може да се говори с префинени, тънко подбрани думи. Те са излишни. Изобщо излишно е да се приказва много. Не може да се изясни с натрупване на думи това, което бойците изпитват на фронта, не може да се предаде в подобно изложение с поетична реч чувството им на дълг, патриотичното им съзнание, любовта им към близките, към народа, омразата им към врага. За тези неща трудно се говори и поетът почти не говори за тях, но те се чувствуват. Ах, как се чувствуват — в тези свити устни, в този суров поглед, в здравите десници, които държат шмайзера. Постигната е простота на израза, но няма сухост в стиховете, подтекстът им е наситен със сила и поетична красота.

Какво е видял Ханчев от Отечествената война? Как той я чувствуваша? Сам участник като обикновен войник в едни тревожни събития, изпитал на собствен гръб ужасите и възторзите на войната, поетът има правдиви, жизнени впечатления. Той никъде не предава парадната страна, тя не го вълнува, не го занимава. Чужд му е патосът на агитатора, близък му е патосът на човешката обич и топлота, на всичко хубаво и светло, което е в контраст с грозешката обич и топлота, на всичко хубаво и светло, което е в контраст с грозешкото, отвратителното, ужасното. Ханчев не прикрива, не приукрасява и ужа-

сите на войната. В контрастите най-ярко изпъква светлото, величественото, човешки пълноценното.

Най-характерен пример е цикълът „Стихове в паласките“, по който е наименувана и цялата сбирка на поета, излязла през 1954 г. В този цикъл преобладават кратките двустрофни стихотворения. В тях са кондензирани напрежение и мощ. Употребяват се кратки изрази, много често и елиптични изречения — като в бегли стихотворни записки, нахвърлени в помеждутъците на почивка между сраженията. Така се казва и в уводното стихотворение към цикъла:

В паласките до пачките с куршуми
на походи и в люти боеве,
зареждах ви, сурови мои думи,
родени в боя, мои стихове.

В сърдечните думи, които поетът организира в мерена реч, е поверена неговата войнишка нежност и омраза, в тях той изразява това, което не е можал да изрази с пушката си. Така стиховете стават оръжие и същевременно — най-нежен музикален инструмент, разкриващ дълбоки трепети, трудноизразими импулси на съзнанието, изживелици от трудната борба. Каква сила е поезията! Какво обаяние има в нея! Ние четем думи и мисли, които са казвани и от други, и все пак, построени в особен ред, те прозвучават по нов начин, като нещо внушително. Ново е лирическото настроение, което носят тези стихове, музиката на кратките, ударни слова, равномерни и тежки като войнишка стъпка, и оная искреност, която лъха от всеки ред, която ни кара да забравим, че четем поезия, убеждава ни, задължава ни да вярваме.

Никаква сянка от поза, от фалшиви нотки. А така близко е поетът до декларацията, до напереността. Близко е и е далеч. Искреността го контролира, чрез нея той запазва мярка.

Има едно такова на пръв поглед нищо и никакво творение, малко, скромно като... всъщност като всичко велико и вдъхновено... Така дълбоко интимно, дълбоко човешко, характеризиращо психиката на много хора е това стихотворение. Тук в осем къси реда е цялата наша епоха — с трагизма и величието ѝ, с болките и копнежите, с устремите на хиляди хора. Поетът е успял да изяви тънки струни от човешката душа, съкровено. А как само говори — едни такива „неуклюжи“, дори смешновати съчетания употребява, но какво дълбоко чувство на баща, човек и боец! Много неща са синтезирани в подтекста на лирическата творба. Затова тя е така сърдечна и незабравима:

Русокоса моя, чипоноса,
синеока моя дъщеря,
спиш си ти. Не знаеш ти какво са
задповете, грозното ура.
Спи, далечна, ненагледна моя!
Спи си в тишината. Нани-на!
Аз вървя сред грохота на боя,
за да пазя твойта тишина.

Това е цялото стихотворение. Повече и не трябва. Ако се взрем по-прецизно, ще констатираме, че в основата на стихотворението лежи една позната и шаблонно използвана в много случаи теза: ние се борим, за да живеят децата ни в мир и тишина. Но каква ти теза — и сянка не е останало от нея. Така хубаво го е казал поетът, че ние виждаме само правдата, дълбоката правда на живота. И най-обикновеното, познатото, под майсторската ръка на художника става незабравимо творение, глината се превръща във великолепна ваза.

В това малко стихотворение има няколко изрази, които са акцентни моменти, стълбове в творбата. Тая особена дума „чипоноса“, в която има нещо

толкова мило и сърдечно, която веднага ни пренася в детския свят, напомня ни за речника на малките, за грижите, които ги ограждат, за невинното, наивно и така мило-смешно в тях. След това пък — „грозното ура“. Един метафоричен епитет, който говори много, дава ясна представа за войната. От детския свят — в коренно различна обстановка: бойното поле. Пълен контраст. След това във втората строфа двукратно употребената дума „тишина“ в съчетание с това интимно-ласкаво „нани-на“, познато ни от най-хубавите люлчени песни, разкриващо грижовната обич на майката, нейните блянове. Този момент също се дава в контраст — с „грохота на боя“. Виждаме, че обикновените на пръв поглед изречения всъщност са дълбоко премислени, че липсата на много тропи е съзнателна у автора: той се стреми да предаде такива мисли и чувства, които да въздействуват почти без посредството на отделния образ. Не се търси ефектът на частното съчетание, а се търси ефектът на цялостния образ, на вътрешното съдържание.

И тук, и в други случаи Ханчев е майстор на непосредното вживяване: той някак спонтанно навлиза в същността, направо разкрива това, което го вълнува, направо ни разтваря сърцето си или рисува наблюдаван къс от живота. Това е най-подходящата форма за лирическите миниатюри — повечето творби от цикъла „Стихове в паласките“ са от такъв литературен вид.

Веселин Ханчев показва виждане за детайла, за изразителния детайл, който води до голямо обобщение, от частното ни насочва към общото. Дори и там, където цялостното постижение не е значително, има отделни елементи много вярно предадени.

Изричат се пестеливо няколко думи и — „после пак мълчим“. Силно е това мълчание, страшно е то! В него се съдържа възпламенителен заряд, то е израз на болката и омразата. В деветия откъс от цикъла Ханчев ясно говори срещу кого е насочена тази омраза, какви са чувствата на бойците, скрити зад мълчанието им. Този откъс е различен по облик. Той показва, че поетът запазва чувство за мярка не само когато се спира на отделни външно дребни моменти, разкриващи нещо съдържателно, а и когато загребва с пълни шепи образи от най-вълнуващи събития. В откъса непосредствено се рисува картина на суровия бой, на напрегнатата борба с врага. Поетът не отбягва такива моменти. Той рисува и тях, ала и тук не изпада във външен патос, не застава във войнишка стойка. Правдиво и без прикриване е показано как врагът напират, обкръжил бойците, как ги блъска с оръдия, как ги държи гладни и жадни, как ги мами, ругае, ласкае. . . Но:

Но мълчахме, покрили земята,
без патрони, в горещия вятър,
но мълчахме, опрели в пръстта
упоритите наши уста.
Но мълчаха, от болка стопени,
даже нашите тежко ранени,
та врага да не чуе от тях
нито стон, нито дума от страх.
Тъй лежахме — и мъртви, и живи, —
обгорени с барут, мълчаливи,
неподвижни на голия рът.
И пред нас не изтрая врагът.
Не изтрая, побягна изплашен
от гласа ти, мълчание наше!

Дори и кръвта на загиналия боец се прелива с пръстта, със земята. И в смъртта си той пази спасената от враговете нива — този образен парадокс, използван в 19 откъс на цикъла „Стихове в паласките“, разкрива велик символ на самопожертвувателност и несломимост. И велик символ на любов — най-скъпата в света — любовта, извоювана в бой. Тя именно се заражда в сърцето

на боеца, превърнало се на камък от силата на неговата омраза. Така диалектически се преплитат доброто и злото, обичта и презрението; и над всичко стои нещо велико и неповторимо — родината. Поетът хубаво разкрива това, без да го дава казионно.

В стихосбирката „Стихове в паласките“, излязла през 1954 г., е включен и друг цикъл, посветен на Отечествена война. Той е озаглавен „На война“. В него също има вълнуващи стихотворения. Тук лиричните откъси са по-големи, в тях има и епични, разказвателни елементи. Авторът изхожда от конкретна случка и от нея прави художествени изводи, разкрива концепции с лирическа подкладка. Това е характерен изобщо за Ханчев начин на интерпретиране. „Песен за устната хармоника“, „Знамето на батальона“, „Балада за бащата и сина“, „Спомен“ са лирични откъси, в които има поетичност и жизненост, искрени чувства. В основата на тези творби се съдържа нещо тезисно, ала поетът съумява да преодолее дребното, външното, злободневното и да постигне художествен образ. И тук проличава вниманието на автора към вълнуващите прояви на човешките отношения, към личните трепети, радости и скърби на фона на голямото и великото.

Поетът Веселин Ханчев е рожба на своето време, на всички разностранни ветрове в него. Интересни са и тези негови творби, в които на пръв план изпъква моментът с публицистичното и патетичното начало. И в подобни случаи творческото, гравидното в облика на поета импулсивно напират, не остава приглушено. То претопява злободневния елемент, използва го като материал, като средство за постигане на оригинална творческа нагласа. По онова време колко пъти е казвано, че се борим с фашистите, за да живее хората в любов и щастие, в мир. Тази мисъл-тезис лежи в основата на стихотворението „Не, не мога да спя“. Обаче, ако концепцията бе само голо декларирана, стихотворението би било обикновена творба-еднодневка, каквито много се пишеха тогава. Поетът насища произведението си с богато човешко съдържание. Той говори с голяма задухшеност. Още в първите стихове — обръщение към любимата, така сърдечно, топло, свежо. И по-нататък в думите на поета има такава искреност и простота, че ние не можем да не му вярваме: „Недолюбих те аз, ненагалих те, моя любима“. Нещо силно се чувства в тази лирическа интонация, която придава непосредственост. Струва ни се, че поетът говори с някого, който стои близо до него, че присъствуваме на дълбоко вълнуваща раздяла пред боя.

А ето и друго стихотворение от този цикъл — „Балада за бащата и сина“. Може би то би било най-нагласена и изкуствено направена злободневка — анекдотично повърхностна и наивна, ако не беше това правдиво психологическо интерпретиране, този топъл и нежен тон на съкровеност и приласкаване. Тук действително се чувствава отношението на близък човек и поради това тенденциозното, агиткаджийският елемент отстъпва на втори план, губи се, бива засенчен от правдивото, жизненото, обществено значимото и индивидуално неповторимото. Умело се вмъква баладична струя. Стиховете са къси, отсечени. Те дават възможност и просто изискват с малко думи да се говори, да не се изпада в многословие. Всяко излишно красноречие тук би било убийствено за поетичността, то би довело до мелодраматичност и фалш. Поетът сполучливо е избягнал тази опасност.

.. В едно интервю през 1962 г. Веселин Ханчев казва, че ако би трябвало в по-късния, сегашен етап от развитието си да пише „Стихове в паласките“, би написал стиховете по съвсем друг начин (сп. „Септември“, кн. 7, 1962 г.). Макар че в това изказване става въпрос преди всичко за стихосложението, ясно е, че в по-нататъшното си израстване поетът стига до нови търсения и открития, до философско вглъбяване и синтезиране, до интелектуално раз-

криване на образите. Навярно по-късно той не би робувал и на някои ограничени схематични представи за човешките отношения, забелязващи се в отделните стихотворения от книгата „Стихове в паласките“. В тях временното, повърхностното изпъква на пръв план и не е осмислено емоционално-художествено, а се поднася в суров публицистичен вид. В повечето от тези творби се засягат проблеми на международните политически отношения. Бедата, разбира се, не е в темата, а е в подхода — доста външен, често лековато нагласен. Поетът говори за неща, за които сме чели във вестниците, при това по всичко личи, че и той ги познава само от прочетеното във вестниците, без да се е постарал да вникне по-дълбоко в тях.

*

Веселин Ханчев като поет има и друг образ. С иронична усмивка, ту добродушна, ту язвителна, той наблюдава някои страни на обществения живот и обобщава творчески, изгражда образи, които лежат в основата на неговата хумористична и сатирична поезия. И тук той е взискателен творец, с усет за особеностите на стиха, за изразителното му звучене, за съдържателната му сила. У Ханчев не се забелязва подценяване на хумора, явно е, че авторът гледа на него като на един от важните клонове на изкуството. Освен това, в хумористичната и сатиричната поезия на Ханчев се вижда явно широтата на авторския поглед, интелектуалният облик на мислите и съжденията му. Позициите му не са сковани, той показва живо разбиране за същественото в социалния живот, за значителното в личните отношения. Веселин Ханчев воюва против догматичното мислене, против задушната атмосфера на буржоазните влияния, против личните слабости и грешки, които влекат след себе си сериозни поражения.

Личи неговият смел и остър поглед за действителността. Показани са ярко най-различни прояви на обществени злини — осмети са еснафи, изобличени са карьеристи, подлещи и клеветници. Майстор на стиха, достигнал творческа зрелост, Ханчев с вкус подбира същественото, различава важното от второстепенното. Той пречиства, синтезира, осмисля. И в сравнително по-дългите си хумористични стихотворения, и в най-малките си еднострофни епиграми той проявява пестеливост, умение да бъде кратък — с няколко изрази бие право по целта. Изобличава пороците на някои обществени среди, както и личните недостатъци на отделни еснафи и бюрократични граждани. С голямо увлечение, с чувство на дълбоко вътрешно удовлетворение Ханчев подлага на жестоко осмиване подлизурството и безграбначието пред по-висшите началници в бюрократичните среди. Особено оригинално и духовито е стихотворението „История с шапка“. Няма да бъде пресилено, ако кажем, че тук поетът се домогва до гоголевска злъчност и същевременно — до чеховска лаконичност и изразителност. Грижете на жалния служител-угодник за „несравнимата високопоставена глава“ на директора са наистина комични, комична е и ситуацията, в която героят попада накрая. Авторът използва хумор на характера, на положението и на словото.

Неговият поглед е интелектуално задълбочен, комичното се предава с фини средства, с изтънченост и благородство, с тактичност и сложност на подхода. Ние винаги чувствуваме обича на поета към съвременния строй, към светлите идеали, които вдъхновяват съвременниците ни. Дори когато спира вниманието си на известни, вече критикувани отрицателни явления, той ги разкрива по нов начин, вижда ги в нова светлина. У него те никога не се срещат в елементарен вид, не са еднообразни картонени стереотипи. Сложно е емоционалното отношение на автора; с дълбок и многозначителен

смисъл е тънката усмивка на устните му. Акцентът пада главно на комичното, на живия вид, на неочакваната словесно-образна находка, която разкрива и идейното отношение. Образите са отклик на непосредствени впечатления, в тях намира жизненото, долавят се разнообразни краски. Роля играе и драстичното, което често се изявява на пръв план. Условното се гради върху словесна антитеза и фантастични ситуации. Но условността на изображението винаги е в унисон с правдивостта и жизнеността на основния творчески подход, насочва към верни детайли.

Значителни са постиженията на Ханчев в „Известната личност“, „Човекът от президиума“ и особено в „Метаморфозите на Генади“. В последното стихотворение релефно е обрисуван образът на човек, който бързо променя схващанията си, ръководен от конюнктурни съображения.

Един от циклите в книгата „Смешен пантеон“ се състои от творби, вдъхновени от карикатурите на забележителния художник Илия Бешков. Това не са просто стихотворения-илюстрации, а самостоятелни произведения със своя собствена сила. В тях се предава по-богат повествователен смисъл, тъй като литературата чрез словото има по-големи възможности за последователно разкриване, за проникване във взаимоотношенията и психическите преживявания. Особено интересно е стихотворението „Възмездие“, което има значително лично и обществено съдържание. Тук по пътя на литературното обобщение карикатурата на Бешков живо и духовито е анализирана. Остро са изобличени паразитизмът и егоизмът на едно буржоазно семейство. Умението на поета да композира, да изгражда с мярка и усет стиховете си тук е намерило пълна изjava. Хуморът е разнообразен: някъде е по-сдържан, другаде — по-остър, по-ярък, по-хаплив. Дейността на Ханчев като хуморист и сатирик заслужава безспорно утвърждаване. Тя е още едно доказателство за дръзновеността на поета, за гражданската му честност и смелост, за оригиналността на художническите му търсения.

*

Веселин Ханчев не беше от тези поети, които обичат да шумят около себе си. Той нямаше афинитет към парадността, тържествените фойерверки и барабанния ек. . . В поезията ни той се разви някак безшумно. Но всяка негова стъпка го представяше с нещо ново, интересно. Върви поетът скромно, непретенциозно, почти незбелязано — и изведнъж го виждаме подмладен, при това не с изкуствени козметически средства, а с вътрешната страст, емоционалната сила и жизнената подкладка на поезията му. Върви той сред нас все така тихо и сдържано и ето го неочаквано изпреварил другите, които търчат с крясъци и удряне в гърдите. . . И постига истинско признание, което, разбира се, няма нищо общо с празния шум.

Веселин Ханчев е мислещ, търсещ поет. Той не се задоволяваше с постигнатото, с това, което е успял да открие, а постоянно се стремеше да върви напред, упорито търсеше. В творчеството му няма връщания назад, няма тълчене на едно и също място. Тези постижения на поета стават възможни благодарение на остро мисъл, чувство за съвременност, благодарение на близката му връзка с живота на народа, а също така и поради ненаситния му стремеж за обогатяване на личната култура, за опознаване на интелектуалните насоки в прогресивното изкуство на различните страни. Едното подпомага другото. Живата връзка със съвременната действителност не позволява на поета да стигне до голо епигонство, до механично заимстване на външно интересни форми и ефектни трикове. И същевременно — опознаването на различни

литературни произведения, на различни творчески опити разширява кръг-
зора на твореца; не го приковава към временното и повърхностното в явленията.

Търсенията на Ханчев са устремени не само към задълбочаване и разно-
образяване на съдържанието, но и към намиране на по-подходящи и прецизни
форми. Поетът се насочва към нов, по-особен стих, в който интонационното
звучение играе по-голяма роля, близка е връзката между емоционално-смысле-
вия характер на стиха и музикалната обогатеност.

През 1960 г. Веселин Ханчев издаде книгата „Лирика“. Тя е връх на
неговите постижения. В нея личи ясно искреният му стремеж да създаде
лирика, пропита от патоса на нашето време. В стиховете има един непосредствен
съвременен дух, чувствава се същността на съвременния характер, на новото
светоусещане, съзвучно с тенденциите на епохата, със закономерностите ѝ.
Виждаме, че намерението на поета не е да наблюдава от страни, той се стреми
да се приближи плътнo до съвременността ни, да се слее с психиката на новия
човек, да проникне в неговите пориви и вълнения, да заговори с неговите думи.
В. Ханчев живее с устремите, с мечтите на хората. В преживяванията му има
динамична напрегнатост и това е в унисон с драматичния характер на времето.
Не е чудно, че стихотворенията на поета от този период получиха такова все-
общо недвусмислено признание. Всички оцениха положително борбата му за
оригинална изява, стремежът му да работи и живее, с мъдър поглед на откри-
вател и със сърце на обикновен труженик.

Поезията на В. Ханчев е насочена към неизвестното и новото, в нея има
мъчително дирене, има нерв, има вълнението на изследователя. Но състоя-
нията и чувствата не се предават показно, външно патетично, а се крият зад
привидна съдържаност. Ние вярваме на поета, разбираме неговите блянове и
емоционални подтици, приемаме ги. Те ни звучат правдиво и естествено. Авторът
не ги поднася с подчертаване, не ги демонстрира преднамерено.

Съвременността, съвременното звучене у него не се постига чрез профе-
сионален признак; поетът не се ограничава с обрисване на хора от няколко
основни категории само. Той пише за различни неща и пише именно лирика —
не характеризира шаблонно, еднообразно стереотипно. Ханчев има стихове
за морето, за рибари и моряци, за болницата, за семейството и любовта, за
чужди страни и пр. Различните хора и обекти, претворени в тази поезия, имат
специфично звучение, но в тях се забелязва и нещо общо, те си приличат,
защото са плод от творческата дейност на едно съзнание. Обичта на поета ги
облъхва по особен начин, придава им очарование. Навсякъде в центъра на
вниманието е човекът — психиката му, волята му, силата му. Няма значение
къде се намира — дори и в болницата да е лирическият герой, той пак чув-
ства съвременността, днешното, новото, великото. В цикъла „Жив съм“
дълбоко вълнува леката елегична окраска, която се прелива с философските
размисли, станали поетични размисли, с оптимизма, напирал като струя,
за волята за живот. Лирическият герой е принуден от обстоятелствата да
търпи страдания, но болестта не приковава духа му. Чрез въображението
на поета той преброява градове и планини, представя си живи картини. Те са
обгорени от напирало силно чувство, приглушавано зад привидно обективния
тон на лирическият герой. И той се чувства дълбоко свързан с хората, творци
на новия живот. Той сам се чувства частица от този нов живот! Много се
говори за цикъла „Жив съм“. И това е основателно. Стига да не се изпада,
разбира се, в прекалено дитирамбичен тон, да не се създават митове — пости-
женията на Ханчев тук не са нещо изключително, но несъмнено е, че това е
пълноценна поезия. Един по-обективен критерий при преценяването ни по-
казва, че в цикъла „Жив съм“ безспорно има нещо много свежо и зряло.
Стихотворенията тук се изграждат изцяло върху контрасти. На прага на
смъртта — силна жажда за живот, победа на живота! В тихите болнични зали,

където царуват тишината, спокойствието и редът — живее едно несломимо съзнание, изпълнено с неподозирани импулси и скрити възможности, в него крещи, вика, зове нашата велика съвременност, проблясват мълнии, чува се плясък на криле. . . Няма тишина за лирическия герой, той е цял в шума на живота:

Аз целият
разсечен съм от релси,
пронизан съм
от думи,
от куршуми,
от плугове
и крачки разоран,
в мен удрят чукове
и шепнат устни,
и кораби реват,
и викат птици,
и пълнят ме
стенания и песни,
по-силни в тази смешна тишина.
(„Тишина“)

Като нов Гилгамеш лирическият герой се бори със смъртта и в нравствената си същност я побеждава. Той разбира, че истинският живот, истински човечното е един процес, съпроводен с постоянно умиране. Сложната драматическа и диалектическа борба на светлото и грозното, на прекрасното и гнилото е борба за възтържествуване на живота и за пълно отрицание на смъртта, унищожителка и отровителка на щастието. Поетът не се примирява под ударите на злото, а прави жизнени оценки, раздава присъди. Неговата съвест осъжда на смърт фалшивите приятелства и слънцата от станиол. Ярка е непримири-мостта му срещу лицемерието и коварството, срещу пристъпите на несправедливостта и кошмарите на старото. И все пак хуманното, благородното в облика на лирическия герой преобладава и тук. На прага на смъртта той жадува рождества, не смърт. Отрича безумството на военнлюбците и утвърждава чистотата на човешките отношения, обичта и взаимното уважение. „В мен крещи недороден света“ — високо провъзгласява лирическият герой и тази сентенция разкрива както несломимата му жажда за живот, така и обликът на творческото съзнание, което непрестанно изгражда, непрестанно създава образи и асоциации. Той чувства в себе си още милион неоформени импулси, неизяснени гласове, произнесени слова, неосъществени дела. Всичко това го раздира вътрешно, не му дава нито миг спокойствие. Интонацията на поета е нахъсана и тревожна, като че ли говори задъхващ се човек, преодоляващ със свръхчовешка мощ болката и ужаса на приближаващото се нищо. Но няма уплаха в гласа му, зениците му не трепват смутени. Изпълнен е с гняв, че се е спрял, че е повален. Нравствена опора за него са образите на хората, които познава, с които е общувал, които са му били полезни в стремежа към съвършенство. Пред погледа му постоянно изпъкват суровите и груби лица на дърварите от Медет, на сондьора Антон, на много други сърдечни и искрени негови приятели, които са разтваряли сърцата си за него и за щастието на народа.

Поезията на Ханчев е изпълнена с размисли, които често имат философски облик, но винаги са предадени с тънка лирическа струя, с емоционална основа, която уравновесява и извисява облика на цялостната образна система. В стиховете му няма безразличие, няма констататорство. Всичко трябва да се изстрада, мислите трябва дълбоко да се изгребват — поетът се стреми така да твори. Това у него е и практика, и позиция (тя е изявена например в стихотворението „Посвещение“). Хубаво е казал поетът:

О, трябва всяка вещ да се изстрада,
повторно всяка вещ да се роди
и всеки образ, който в теб попада,
да свети с блясък непознат преди,
и мислите да правят в тебе рани,
мъчително и дълго да тежат,
и всяка мисъл в тебе да остане
като зараснал белег в твоята плът.
(„Посвещение“)

Мислите да правят в тебе рани — ето поетическото веруу на Ханчев, неговия „лар поетик“! Когато четем повечето от стиховете на поета, ние чувствуваме, че те именно така са родени — дори ако външно изглеждат спокойни, гладки, сдържани.

Авторът твори с вкус, с възискателност. Той отбягва патетичността, която лесно може да премине във фалшива помпозност. Въпреки това стиховете му имат вътрешна сила. Те ни завладяват. Ето и други поети са писали, че искат да приличат на Колумб, на неспокойните откриватели и търсачи, преброждащи земи и океани, но защо у тях тези декларации изглеждат като поза, като непривично разкривяваща гримаса, като фрапантна маниерност, а у Ханчев не е така. В стихотворението „Поет“ лирическият герой казва, че желае да е като Колумб — да сложи в малкото си сърце големия свят, недоволството му постоянно да го тласка към незнайни земи. И ние му вярваме. Тук става въпрос за онази дълбочина на мисълта и чувството, която обхваща много неща, която мъдро ги претворява, която изгражда цял свят, хармониращ с видяното и преживяното от поета. Творческата личност е Колумб и тя постоянно открива пространства и хора. И в това е великата ѝ радост, и великата и мъка едновременно, участ, и награда. Колко хубаво е осмислил поетът образа! И как правдиво, непреднамерено звучи той!

Там, където се докосне до силни чувства, до експресивни образи, до мощни творчески прояви, авторът веднага търси начин да ускори ярките цветове чрез контрастни съпоставяния, чрез пестене на багрите, чрез изразност, която говори за утихване, задържане, уталожване. Това е особено характерно за способа на Ханчев като художник. Ето например стихотворението „Капитан“. То започва твърдо, силно, внушително:

Капитанът не спи.
В океана е взрян капитанът.
И реве, и кипи,
и звездите гаси океанът,
Всяка мачта скрипти,
всяка рея звънти като струна
и лети, и лети,
и лети с триста възли тайфуна.

Тези стихове показват усет за динамика, за противоречиво, диалектично сложно предаване на жизнените процеси. Езикът е строго отмерен, тропите се използват с мярка и тежат на мястото си, не се чувствуват като привнесени, като чужди. И все пак, за да избегне всяка опасност от пресилване, поетът, така да се каже, уравновесява емоционалното напрежение с вмъкването в края на стихотворението образ на момчето, който придава особена топлота, човешки правдиво съдържание, чрез обикновеното, съкровеното, частното. Така се подчертава още по-силно и началният момент, който във връзка със замисъла и смисъла има въвеждащо, насочващо значение.

И какъв внушителен образ на герой създава — или по-точно нахвърля — в това стихотворение поетът. Веселин Ханчев обича такива силни хора, които не се плашат от трудностите, които не трепват пред опасностите. Той

ти рисува с лиричен възторг. Всъщност това са именно нашите съвременници, каквото и да работят, с каквито и отношения да са свързани.

С вдъхновен оптимизъм е изпълнено стихотворението „Балада за човека“. В него е обезсмъртен борец-партизанин, непоколебим в стремежа си да воюва до край. Стихотворението внушава представи за мъжествена закалка, монументалност, твърдост. Замисля си авторът е осъществил в синтезирани, почти афористични стихове. Думите на пръв поглед са обикновени, но притежават особена внушителност, изпълнени са с вътрешно съдържание, което се чувства като подводно течение. Авторът не задържа вниманието си върху външни подробности, върху делнични неща. Те са отстранени, казано е само най-необходимото. Неговата цел е да създаде образ — символ. Конкретното и единичното го насочват към трайното и неповторимото.

Дълбоко е съпреживяването на поета, когато рисува образите на героини борци от съпротивата. Той чувства човешкия им облик, интимното у тях, те се сливат със собственото му светоусещане, с личната му чувствителност. В. Ханчев проявява усет за психологичното, за индивидуалното, изявено при драматични конфликти. В стихотворението „Добрият ученик“ гражданската позиция на поета се очертава сложна и живо, чрез привидно съдържани словесни конструкции, със съдържателен и многолик подтекст, чрез който изпъква героичното в облика на личността. Смесовите акценти са градиращи в три пункта и достигат най-високото си звучене в заключителните пасажии на творбата, където символното обобщение утвърждава основната идея на автора. Подвигът оставя светъл ореол върху облика на героя, неочаквано придобил очарование след мъжественото си държание. С експресивни и лаконични слова, разкриващи дълбокото съчувствие на авторската позиция, сеннахвърлят с едри шрихи черти от външния лик, преобразен и героично идеализиран.

Поезията на Ханчев е интелектуална в добрия смисъл на думата. Поетът говори „с мъдростта спокойна на дървото, сведено наесен от плода си“ (стихотворението „Имам всичко“). Трябва да се прави разлика между интелектуална лирика и между префинен, книжен интелектуализъм, който пречи на истински поетическото начало. У Ханчев няма и сянка от такъв злокачествен интелектуализъм, от съчинителска изтънченост, от ограничена маниерност.

Когато пише класически стихове, авторът умее да намери верни тонове, изгражда ритмика, която е в съзвучие със смисъла, с емоционалната атмосфера, с цялото. Условността на ритмичната организация не се натрапва на вниманието. Ханчев пише леко и темпераментно, с подходяща музикалност:

Като сълза над бреговете свети
прозрачната предутринна луна.
Докоснати едва от ветровете,
поклащат своите черни силуети,
смокините край старата стена.

(„Разсъмване“)

Веселин Ханчев не се задоволява с привычните еднообразни форми в стихотворната техника, а търси нови похвати, нови елементи. Това става, от една страна, в рамките на силаботоническия стих и, от друга страна — като се дирят нови форми. Няма нищо лошо в това. Важното е, че поетът не си служи с формални трикове, с маниери фокуси, търсенията му не го водят до скъсване с класиката. Новите ритмични форми у него често са породени от необходимостта да се предаде ново съдържание или да се изрази по-особена интонация.

Има случаи, когато диренията на Ханчев в това отношение определено се увенчават с успех. Той постига интересно звучение. Не мога да си представя

да бъде написано в друга строфична и ритмична структура стихотворението „Парижкият дъжд, възпят от една шарманка“. Интонацията, основана на една човешки съдържана елегичност, намира правдиво претворяване в прости-тето, като че ли нашепвани слова. В тях се чувства ритъм — особен, инте-ресен. Той не е енергичен, акцентът, мелодичните тласъци не са рязко очер-тани, но това не е и необходимо. Тук основното е в напева, в мотива. Ритъмът напомня именно монотонния звън на шарманка — малко пораздържана и писклива, ала носеща настроение, навеждаща към размисъл, към елегични спомени. Да изискваме в такива случаи стриктно придържане към класическия стих, разбира се, би било ограничено. Тук интонационното стихосложение създава нови възможности, обогатява звученето, подпомага идейно-емоцио-налната насоченост.

Тъй нареченият интонационен или свободен стих съвсем не е лесен за овладяване, както си мислят мнозина. При него също е нужна творческа ак-тивност, художествено конструиране и преобразяване, изграждане на речта по особени условни принципи. Нужно е дълбоко проникновение, богат емо-ционален заряд, голям усет за тониката и акцентите на фразата, за звуковите движения и паузи. Там, където поетите не горят със стиха, често се получава бедност в музикалния израз, липсва пластичност и стройност. И въпросът, разбира се, не е само в „горенето“. Понякога поетът може да се вживява дъл-боко, да има чувства и мисли, ала да не съумее да намери подходяща музи-кална гама и те да бъдат изразени бледо.

При стихотворно-техническите дирения на Ханчев постиженията са раз-лични. Ето интересното стихотворение „Часът за посетители“. В него има много положителни неща. Успехи са постигнати и в ритмичната организация. Стихотворението е написано в свободен размер. Някои пасажки звучат убедително. Но на места се стига до полупрозрачни откъси. Последователното подреждане на фразите в една само основна ритмична стъпка (като не се взе-мат под внимание преходите в отделните стихове) на места създава монотон-ност. Не се отделят ритмично повтарящи се фразови цялости, няма подчер-таност. Липсват следклаузулни паузи, които биха ограничили стиха като гранични стълбове. Получава се еднообразно звучаща непрекъснатост, т. е. нещо съвсем подобно на проза.

Мисля, че вината не е в свободния стих. Може да се пише и така, и иначе, важното е дали се създава истинска или мнима поезия. Не бива на всяка цена да се търси близост до обикновената разговорна реч, нужен е творчески под-бор, творческо преосмисляне. В зависимост от съдържанието има случаи, когато може да се пише приблизително така, както се говори. И това може да стане не само при свободния, а и при класическия стих. Но подобие то все пак трябва да е само външно. Защото поетическата реч винаги има по-особени закони.

Може да се спори доколко е успял авторът в едни и други стихотворения, може да се посочат отделни слабости, ала не би могло да се отрече едно — зре-лостта, дълбочината на неговата поезия. Чувство на радост ни изпълва, кога-то проследяваме творческия път на поета. Навсякъде личат следите на упо-рит труд, сякаш всяко завоевание — и най-дребно — е плод на безсънни нощи на будно творческо съзнание, което се стреми да постигне много. В последните стъпки на автора виждаме стремежа му да осмисли и претвори с философски подтекст и емоционална обогатеност новото в различни области на живота ни. В книгите на В. Ханчев и особено в сбирката му „Лирика“ наистина има лирика. Отпечатани са творби, които правят впечатление, пом-нят се, задоволяват духовни потребности. Поезията на Веселин Ханчев ни обогатява и възвисява.